Szindbád hazamegy

Regény

Irta: Márai Sándor

K. Gy. emlékének

Kéhliéknek, a kis-Bródynak, a vörösbajszú főpincérnek, az íróknak, s mind a nőknek, zsokéknak, hajósoknak és úriembereknek, akik ismerték őt, s szerették és gyászolják a világot, mely utánahalt.

M. S.

Szindbád, a hajós, író és úriember — fiatalabb éveiben szeretett ez álnév mögött rejtőzködni — egy májusi reggel korán indult el Óbudáról, mert estére hatvan pengőt kellett szerezni.

Szindbád bizonyos ünnepélyességgel és titkos, belső szorongással készült útjára. Az irodalmi viszonyok, legalább is a hajós számára, utolsó időben érezhetően megromlottak. E májusi napon már kora hajnalban felébredt, sokáig köhögött és cigarettázott, mérlegelte az esélyeket. Pápai, a *Színház és Élet* szerkesztője, egy hónap előtt megváratta Szindbádot az előszobában, s végül kiüzent titkárnőjével, hogy nem ér rá fogadni. „Húsz év előtt — gondolta Szindbád, könyökölve, köhögve, dünnyögve és cigarettázva az ágyban — e pimaszságért kardélre hánytam volna." De Szindbád tudta, hogy már nem fog kardélre hányni senkit az életben. Huszonöt év előtt, Poldi névre hallgató kedvenc kocsmárosa bormérésében, a „Mély pincé"-ben, megesett még, hogy egy idegen huszártisztet, kivel este ismerkedett meg, a nyolcadik fröccs után áfölelt és meggyomrozott rettenetes ökleivel, mert az a gyanúja támadt, hogy a szótlan és komoran nyakaló hadfi őt, Szindbádot, hatvanhetesnek nézi. Szindbádnak nem volt semmiféle politikai véleménye — rangján és méltóságán alulvalónak érezte az ilyesmit —, de nem szerette, ha bármikor is egy kalap alá veszik a kormánypártiakkal. Mint író és úriember, az ellenzékkel tartott, nem annyira meggyőződésből, mint inkább jóízlésből, híven családja hagyományaihoz. A huszártiszttel később összecsókolództak és örök barátságot fogadtak. Ez volt az utolsó eset Szindbád életében, mikor erőszakkal és tettlegesen védett meg egy elvet, vagy legalább egyfajta világias meggyőződés látszatát. Aztán csak apró párbajügyei akadtak, melyeket végül mindig elsímítottak a gyakorlott segédek.

— Nem segít semmi — gondolta komoran Szindbád —, végül mégis csak írni kell valamit.

Úgy tervezte, hogy feltápászkodik, villamosra ül, bemegy a London-szálloda söntésébe, délig megírja a kéziratot, személyesen viszi föl a „Magyar Szabadság" szerkesztőségébe — Várdali, a segédszerkesztő, Szindbád híve és tanítványa, bizonyosan besiet a kézirattal a főszerkesztőhöz és elhozza az utalványt —, ebédre elnéz az írók és kártyások társaskörébe, feketézik és alsózik, s este hat, legkésőbb hét óra felé hazatér Óbudára. Oroszlán, az orvos, az elmult télen megmentette a hajóst a halál torkából, s utolsó időben különös szigorral intette Szindbádot a korai lefekvésre. „Tudom, tudom — mosolygott és dörmögött ilyenkor az öregedő Szindbád —, visznek már szentképnek Máriapócsra." De most az egyszer igazán a koraesti órákban akart hazatérni, pénzzel és ajándékkal, ahogy komoly időkben egy óbudai családfőhöz illik. „Szent ügy" — mormogta Szindbád, s harisnyáit keresve, kászálódni kezdett. A pénz Zsókának, kisleányának kellett, vizsgaruhára.

Szindbád szeretett kényesen és sokáig öltözni. Mint regényhőse, Felvéghy úr, ő is legszívesebben inast és titkárt tartott volna — inast, aki felhúzza ernyedt lábaira a harisnyát és megdögönyözi az öregedő Szindbád petyhüdt inait, s titoknokot, aki öltözködés közben hűségesen számot ad az alagi istállók bizalmasabb híreiről, felolvassa a Szindbád által szerződtetett magánkutató jelentését arról a józsefvárosi leánykáról, akit a hajós, bonyolult nagylelkűségi rohamában, bejáró növendéknek iratott be az Angol Kisasszonyokhoz, hírt ad — noha sem a titkár, sem a gazdája nem tudnak angolul — a londoni tőzsde gabonakötéseiről, s némán, méltóságteljes s mégis alázatos főhajtással írja fel mocskos kézelője szegélyére a hajós körmönfont és nehezen megérthető aznapi parancsait, utasításait. A titkár természetesen nem is lehetett volna más, mint kicsapott színész, vagy rágalmazásért elítélt álhírlapíró. „Az sem baj, ha iszik — gondolta Szindbád —, de megkövetelem, hogy tudjon a bécsi fogadók aznapi érkezéseiről."

Így ült az ágy szélén, vakaródzva, kezében harisnyával, szájában a dohányfüst keserű ízeivel. Régi kedvünk! — gondolta most. Meddig játszol még, öreg Szindbád?... Bécsben talán már nincsenek is igazi fogadók, igazi érkezésekkel; csak szállodák vannak, ahol az száll meg, akinek éppen kedve és pénze van. Szindbád még másképpen utazott Bécsbe. Érkezését jóelőre megírta a *„Magyar Király"* tulajdonosának, H. úrnak, s a magyar urak bécsi fogadósa soha nem mulasztotta el, hogy szalónkabátba öltözve, személyesen tisztelegjen régi vendégénél, a „költőfejedelem"-nél, mint a patricius-fogadós a tollforgató urat kedvtelve és méltóságteljes udvariassággal címezni szokta... A *„Magyar Király"*-hoz címzett fogadóban, Szent István templomának árnyékában szállott meg Szindbád, mint aki nem tartja illendőnek, sem tapintatosnak, hogy regényhősét és pártfogóját, Felvéghy urat, a *„Sacher"* termeiben zavarja, ahol a szivarozó Sachernével a főhercegek bizalmas természetű éjszakai kirándulásairól, a bécsi versenyek esélyeiről és egy hietzingi varrónő lábikráiról beszélget a nagyúr. Természetesen Ferenc Józsefről is beszéltek, gondolta Szindbád, s megnyujtózott, hogy csontjai is beleropogtak. Hunyorgott, s kibámult az alacsony ablakon. Hol volt már mindez?... Hol volt Ferenc József, akinek csak nádfonatú, amerikai íróasztalhoz illő, olcsó karosszékét őrizték a Burgban, hol volt Sacherné asszony, aki szivarfüstfellege mögött a monarchia fáradtvérű urainak legbecsesebb titkait rejtegette, hol Felvéghy úr, aki soha nem indult el hazulról bőrtokba zárt havannái' és szattyánzacskóba rejtett aranyrúdjai nélkül, sápadtan és szakállasan, mint keleti urakhoz illik, akik egyformán szívükön viselik és hallgatag komolysággal őrzik a nemzet gondjait, a versenylovak esélyeit, a hölgyek esküit és hazugságait, az Angol Kisasszonyoknál neveltetett józsefvárosi házmesterleányok szenvedélyes hűségnyilatkozatait és a magánkutató jelentését, aki szűkszavú bizalmassággal adja hírül, hogy a fiatal hölgy, kinek Felvéghy délután a Hűvösvölgy erdei sétaútján még máriaremetei úrilakot ígért, verandával és házi kápolnával, kevéssel később egy büntetett előéletű színházi újságíró karján belépett a *„Pólai cápá"*-hoz címzett szálloda dunai oldalra tekintő kapuján, s csak másfél óra múltán távozott el onnan, most már a lánchíd-utcai bejáraton... „Talán még az elefántcsont-rózsafüzér is ott lapult a kéziszatyrában — gondolta felháborodottan Szindbád —, melyet Felvéghy úr tizenhatodik születésnapjára ajándékozott neki, s melyet utoljára egy Montmorency hercegnő hideg ujjai szorítottak a halálos ágyon..." Az elképzelés feldühítette. Mérgesen és a szokottnál fürgébben öltözött, mert titkos találkája volt a Lukács evangélistáról elnevezett • hévvizek forrásai előtt Arthurral, a mesélővel: a gőzbe készültek, hol Szindbád a mesélő társaságában erőt akart gyüjteni a nap zavaros, nagy figyelmet, kitartást, terepismeretet és önfegyelmet követelő feladataihoz.

A szobán, ahol kisleánya és felesége aludtak, lábujjhegyen lépdelt át,' amint megszokta, azzal a hajnali lépéssel, ahogy az öregedő vadmacska lopakodik a kertek alján zsákmánya után. A cipőket kézben vitte, mint a vándorlegények. A kettős ágy előtt, ahol Szindbád helyét egyideje Zsóka, a kisleány foglalta el, kinek vizsgaruha kellett Mária ünnepére, megállott a hajós és gyöngéd figyelemmel nézte a hajnal langyos fátylaiba göngyölt, kedves, fiatal arcot. A gyermek anyja mellett aludt, s megérezte Szindbád nézését, mert felnyögött és a párnákba fúrta arcát. De az asszony, mint a vadak, mikor nesz kél a bozótban, felriadt. Felült az ágyban, tágranyitott szemekkel bámult az oldalthajtott fővel állongó Szindbádra, s mintha kísértetet látna, kiugrott az ágyból.

— Kedves Szindbád — suttogta forrón, míg pongyolájába bujt, s a fésülködő-asztalhoz futott, hogy néhány sietős mozdulattal, mintha égne a ház, megigazítsa kócos, álomtól meleg fürtjeit. — Tegnap kikapcsolták a villanyt.

— Majd elintézem — mormogta bűntudatosan Szindbád. — Ismerek a városnál egy urat, akivel együtt jártam disznótorra a Dunántúlon.

— Pénzt kellene szerezni — mondta az asszony halkan, s közelebb lépve Szindbádhoz, a hajós vállaira nyugtatta kezét. — Zsókának vizsgaruha kell, kedves. A villanyszámlát is meg kell fizetni. Tegnap már Medvétől, a kávéstól hozattunk ebédet, s Mókus úr, a fiatal kocsmáros adott kölcsön zsírt, meg hagymát a vacsorához. Nincs pénz a házban, Szindbád. Óbudán nem szeretik a hitelt.

— Írósors. A haza közömbös. Majd intézkedem — ismételte makacson és zavartan a hajós. — Ma korán hazajövök. Nyolcra várhat, kedvesem. Lesz ruha Zsókának, a villanyt is kifizetjük majd. Egyelőre csak beszéljen Medve úrral az ebéd ügyében. Most, hogy a kávéüzlet gondja mellett a fiatal Medve színészi pályára készül lépni, bizonyosan fontos számára, hogy ápolja kapcsolatait a sajtóval. Hallom, minap már próbát énekelt „Szibill"-ből a közeli Kisfaludy Színházban... Kérjen gyertyát is kölcsön, mert nem szeretek sötétben vacsorázni.

— Itthon vacsorázik! — sikoltotta halkan az asszony, azon a különös, fojtott hangon, ahogy csak sokat tűrő asszonyok tudnak, némán és fegyelmezetten sikoltani. — Töltött káposztát főzök. Bort is hozok a Mókus-pincéből. · De ígérje meg, hogy korán hazajön és nem iszik útközben sehol.

E kérés hallatára Szindbád, oldalthajtott fejjel, elgondolkozott. Nem szerette a könnyelmű ígéreteket.

Egyidőben könnyen, szívesen és sokat hazudott a nőknek. Legtöbbször azt ígérte nekik, hogy Egerbe viszi őket, Gárdonyihoz, aki jó barátja, s az egri fogadóban csárdást táncolnak majd éjfél után, mikor már a kegyszerekben utazó ügynökök is lefeküdtek, s a kanonokok közül csak a fiatalabbak merészkednek be a „Korona" éjféli szélvonattal átszellőzött termeibe. A nők, mint az irodalom dolgaiban tökéletesen tájékozatlan lények, sokáig hittek Szindbádnak: elhitték, hogy az egri remete Szindbád tiszteletére éjfél után csárdást szokott táncolni, s legtöbben azt sem tudták, hogy a „Láthatatlan ember" szerzője jóideje meghalt már, s békén álmodja a dombtetőn, melyet az egri várfalak öveznek, az örök csillagok alatt szomorú, titkos álmait. Szindbádot mulattatta a nők hiszékeny tájékozatlansága. Télen legtöbbször Bécsbe csábította a nőket. De a nők, különösen a tapasztaltabbak, kiket Szindbád leginkább szívelt, a középkorú özvegyek, kiknek jólmenő kifőzésük volt a Józsefvárosban, vagy gyümölcskertjük a sasadi domboldalon, vonakodtak téli időben külföldre utazni. „Felfázom, Szindbád" — vallotta meg az érzelmes, forró csábítás és hazugság gyönge órájában egy budakalászi nagyfuvarozó meglehetősen fiatal özvegye, mikor a hajós a „Pólai cápá"-hoz címzett fogadó étkező termében — ahol tiszteletére és utasításai szerint főzött hallevessel, s arácskörnyéki olasz rizlinggel iparkodott megzavarni az özvegy bodrosra kolnizott, szőke fejét — a bécsi szálloda sárga huzattal borított bútorairól, a pehelyágyról, Szent István templomának harangszaváról, s egy bizonyos „kontusovka" nevű pálinkáról adott elő, melyet a közeli Dóm-pincében mérnek a kövér, stájerországi barátok. Szindbád megfontolta ez őszinte vallomás jelentőségét, de nem szünt meg únszolni az özvegyet. „A Magyar Király-nál még cserépkályhák vannak" — mondta, s cigarettája füstje mögül kémlelte a hatást. — Ha akarja, fakádban is fürödhet, mint egykor Ferenc József, s hajnalban elhozatom magának a Diana-fürdőből a dögönyözőt, aki még Szalvátor főhercegnek és Orth Jánosnak vágott tyükszemet." De az özvegy erős maradt. S Szindbád csodálta a nők nagyszerű szimatját, mely irodalmi tájékozatlanságuk dacára is figyelmeztette őket, hogy a hajós hazudik, s eszeágában sincsen budakalászi özvegyekkel Bécsbe utazni.

De most, hogy öregedett Szindbád, s Oroszlán, az orvos, hümmögve és füttyentgetve, apró, méltatlankodó horkanások közepette szokta szemlélgetni a hajós szív-fényképeit, s az elkopott szív üteméről nagy mű-gonddal készített, Morse-táviratszerűen ábrákkal és jelekkel telerajzolt villanyfelvételeket, megfontolta szavát, még akkor is, ha nőkkel beszélt. S ennek az egynek, aki most alvástól kipirult arccal, kócos fejjel, csillogó szemekkel, reménykedő pillantással állott előtte, különösképpen nem akart hazudni.

Ez az asszony, Zsóka anyja, akit Szindbád a hitvesi gyöngédség óráiban néha Evelinnek is nevezett — emlékül egy krétafehérarcú podolini nőre, a helybeli középiskola tornatanárának feleségére, aki naphosszat Heinrich Zschokke regényeit olvasta, s Szindbádnak, a rossz természete miatt akkoriban határszélre száműzött diáknak egyszer megmutatta betegesen fehérhúsú térde fölött hímzett harisnyakötőjét —, ez az asszony ismerte Szindbád titkait. „Csodálatos, hogy mégis hisz nekem" — dörmögte néha, a kétely és bűntudat hajnali óráiban, a Medve-féle óbudai kávéház biliárdasztalának szomszédságában, az öregedő író. Szindbád, bizalmas óráiban, megvallotta, hogy ennek az asszonynak „aranyból van a térdkalácsa is". Mit is hozott ez az asszony a hajós kissé már rozoga, viharvert életébe?... Most, mikor elnézte a kedves arcot, s tűnődő mozdulattal, nagy tenyerével megsimította a pihéktől selymes nyakszirtet, elgondolkozott e szerény sors felett.

(Kedden folytatjuk)

140 pengőtől divatöltöny, felöltő
mérték után közismert kivitelben. Külföldi és hazai szövetekből nagy raktár. **Kedvező fizetési feltételekre is.**
Kerekes és Vajna úriszabók, Erzsébet-körut 22. I. em. Tel. 220-298. A. B. C. kötelékében

Kiállításunkon bemutatjuk:
1. a világ első hangjegy- és szövegírógépét,
2. az első **legkisebb Continental** aktatáska-írógépet,
3. a zajtalan **Silenta IV.** írógépet,
4. a legújabb könyvelőgépmodelleket,
5. **az 1-es gyártási számú, 34 esztendős, ma is kifogástalan, üzemképes**

CONTINENTAL
írógépet

6. **a világ legelső,** múzeális értékű írógépeit,
7. a „szónokok" írógépét, továbbá több mint 200 modellunk legfontosabb alapmodelljait.

Wanderer-Werke A. G. - Continental
irodagépek magyarországi vezérképviselete
GOY ÉS KOVALSZKY
Nemzetközi Vásár: 169-171.
Városi telefonok: 124-580, 126-933.
Kiállítási tel.: 422-930, 172-es m. á.